

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBLĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Прогресивність світового устрою та широка варіативність наукових здобутків людства спричинили формування одного з найважливіших концептів сучасності – затвердження парадигми високотехнологічного розвитку як домінуючої моделі еволюції суспільства.

Сучасні світові тенденції у сфері використання інноваційних технологій протягом останнього десятиліття міцно укоренилися у різних галузях, сферах та видах діяльності як держави, так і суспільства загалом [1, с.25]. Вказані вище процеси не оминули і правової реальності, адже саме норми права, як найважливіший соціальний регулятор, мають вагомий вплив на реалізацію наукового потенціалу людства та забезпечення сприятливого середовища для його технологічного прогресу.

Право створює умови для ефективного розвитку технологій або, навпаки, перешкоди для такого розвитку [2, с. 157]. Тобто право і є тією нормативною гарантією, тим механізмом та інструментом, який легалізує і гармонізує високотехнологічний прогрес суспільства.

Вищенаведене дає підстави констатувати становлення відносно нової, сучасної галузі – високотехнологічного права та затвердження контурів нової парадигми правовідносин, що характеризується особливим правовим змістом – суспільними відносинами, які виникають у сфері розроблення, впровадження та застосування високих технологій.

Під високотехнологічним правом або правом високих технологій пропонується розуміти нормативно закріплені основні принципи дослідження, виробництва, організації та функціонування будь-яких передових технологій [3, с.61].

Доречно, також, наголосити на важливості розмежування категорій «високотехнологічне інформаційне право» і «право високих технологій». Високотехнологічне інформаційне право є підгалуззю інформаційного права і становить собою впорядковану сукупність норм права, які регулюють інноваційні розроблення виключно в інформаційній сфері, а право високих технологій є самостійною галуззю і виступає більш масштабним соціальним регулятором.

До основних напрямків впливу права високих технологій відносимо: правове регулювання нанотехнологій; мікроелектроніки; робототехніки; штучного інтелекту; клітинних технологій; технологій біоінженерій; інформаційних технологій, водневої енергетики; атомної енергетики; ядерного виробництва; аерокосмічної діяльності; генної інженерії тощо.

Провідним об'єктом права високих технологій та одним з найпрогресивніших правових напрямків сучасності виступає нанотехнологія. Саме ця передова технологія майбутнього здатна значною мірою розширити каталог прав

людини і стати основою для формування та затвердження нового покоління прав людини.

Нанотехнологіями вважаються міждисциплінарні технології, які розроблені для об'єктів розмірами менш як один мікрон і дають змогу проводити дослідження, маніпуляції та оброблення речовин у діапазоні розмірів від 0,1 до 100 нанометрів [4, с. 27].

Як зазначається в науковій літературі, саме розробка та використання нанотехнологій є показовим результатом науково-технічного прогресу [5, с. 56].

Нанотехнології виступають особливим правовим феноменом та інструментом формування юридичної моделі майбутнього, а тому їх регулювання має виділитись в окремий правовий напрямок і створити гармонійно узгоджену комплексну систему нормативного забезпечення даного виду суспільних відносин.

Проте, необхідно констатувати, що темп технологічного розвитку значно випереджає темп розвитку юридичної науки та практики. Як наслідок, маємо численні прогалини та колізії в правовому регулюванні інноваційних технологій загалом та нанотехнологій зокрема, а також не тільки відсутність спеціального систематизованого законодавства у цій сфері, а і взагалі досить слабку законодавчу базу, що могла б сформувати нормативно-правовий фундамент для високотехнологічного права.

Зокрема, до законодавства у сфері нанотехнологій можемо віднести:

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08 вересня 2011 року, де в пункті 4 статті 4 одним із стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності визначено освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій [6].

2. Постанову Кабінету Міністрів України від 5 липня 2024 року «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня», в частині розділу «Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій» [7].

3. Концепцію Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010–2014 роки, схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 травня 2009 року [8], яка досі є чинним нормативно-правовим актом і містить релевантні аспекти, не дивлячись на те, що темпоральний проміжок, на який вона була спрямована, минув більше десяти років тому.

Таким чином, нагальним питанням, яке потребує вирішення на державному рівні – є усвідомлення необхідності направлення правотворчого вектору на розробку сучасного, актуального законодавства у сфері регулювання правовідносин, пов'язаних з нанотехнологіями.

Спираючись на все вищезазначене, можемо підсумувати, що потужність та масштабність науково-технічного прогресу мали свій вагомий вплив на всі без винятку сфери життєдіяльності суспільства. Стрімкий розвиток високих тех-

нологій не оминув і сучасної правової реальності, що спричинило формування однієї з найперспективніших галузей права – права високих технологій або високотехнологічного права, яке виконує функцію своєрідного плацдарму для пошуку та відпрацювання нових, неklasичних форматів правовідносин, правових механізмів та категорій права.

Одним з найпрогресивніших напрямків права високих технологій виступає регулювання правовідносин, пов'язаних з нанотехнологіями, розвиток яких є провідним символом науково-технологічного прогресу епохи. Адже, за багатьма прогнозами вчених, саме наноіндустрія визначить науковий вектор та профіль ХХІ століття і стане основою для переходу до концепції нанотехнологічного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Граціотова Г. О., Степанова А. В. Використання інноваційних технологій з метою підвищення ефективності функціонування судової системи України. *ECONOMICS: time realities*. 2022. № 6 (64). С. 25–32.
2. Духневич А. В., Спесівцев Д. С. «Юридичні інновації» як освітній компонент (навчальна дисципліна). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 156–160. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-4/37>
3. Синєокий О. В. Високотехнологічне інформаційне право України : навчальний посібник для студ. юрид. та неюрид. спец. / Запоріж. нац. ун-т, юрид. ф-т. Харків : Право, 2010. 360 с.
4. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010–2014 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 р. № 331-р. *Вісник Національної академії наук України*. 2009. № 6. С. 27–31.
5. Печерський О. В. Проблеми правового регулювання відносин у сфері нанотехнологій в Україні. *Право і безпека*. 2016. № 3 (62). С. 56–60.
6. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 166.
7. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.07.2024 р. № 787. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2024-п#Text>
8. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010–2014 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 № 331-р. . *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2009-р#>

Ключові слова: нанотехнологія, правове регулювання, інноваційні технології, високотехнологічне право, право високих технологій, науково-технологічний прогрес.

Keywords: nanotechnology, legal regulation, innovative technologies, high-tech law, law of high technologies, scientific and technological progress.